

Svensk naiv TV-kritikk

Svensk TVs kritiske søkelys på norsk oppdrettslaks bekrefter at veien til helvete er brulagt med gode intensjoner.

SVT1 viste onsdag kveld, i beste sendetid, en dokumentar om Norges "Rosa guld" i Uppdrag Granskning. Programserien har til formål å blottlegge maktmisbruk og skjevheter i samfunnet. Budskapet denne gang er at norsk oppdrettslaks utgjør en miljøtrussel, fordi fisket etter råstoff til fôr bidrar til å tømme verdenshavene. Og enda verre blir det når det skal produseres fôr til nye arter som torsk. Budskapet er at oppdrett som sådan utgjør en alvorlig økologisk trussel.

Programmet omtaler konsekvent fiske etter råstoff i sammenheng med rovfiske og overfiske. Ni av ti bestander av stor fisk globalt er truet eller allerede overfisket. På svensk TV får du klart inntrykk av at norsk laks har skylda.

Og dokumentaren er meget dyktig laget. Meget dyktig.

Pews kamp om opinionen

Budskapet er helt i tråd med meningene til oppdrettsmotstanderne i den veldedige amerikanske milliardstiftelsen Pew Charitable Trusts.

En av hovedkildene og fremste sannhetsvitne i TV-programmet er professor og marinbiolog Daniel Pauly fra Universitetet i British Columbia i Canada. Han presenteres som en av verdens fremste fiskeriforskere. Også norsk TV2 brukte han i "Rovdrift", en dokumentar mot oppdrettslaks som ble sendt i november.

Pauly er meget kontroversiell, noe som ble påpekt av Ragnar Tveterås i en IntraFish-kronikk etter TV2-filmen. Tveterås er professor i industriell økonomi ved Universitetet i Stavanger. I "Rosa guld" er Pauly ett sted filmet mens han holder et foredrag i Valencia. Hele veggen bak han er dekt av et digert bilde der det står: "Acknowledgements... Thanks to the Pew Charitable Trusts..." Det må bety at det er Pew som finansierer hans virksomhet, helt eller delvis. Paulys virksomhet dreier seg sannsynligvis om oppdragsforskning.

IntraFish kjørte 11.februar en kronikk skrevet av den amerikanske fiskerikonsulent Nils Stolpe. Han advarer mot at oljeindustrien står bak en kampanje mot fiskeriene. Pew-stiftelsen er grunnlagt på en gigantisk oljeformue. Budskapet er at det er fiskeriene som ødelegger livet i havet -- ikke oljeindustrien, klimaendringer eller økende forurensning fra virksomheten til sju milliarder mennesker. Og budskapet er i ferd med å feste seg i folks bevissthet, i mange land. Meningsmålinger viser det.

Kampanje-journalistikken på svensk og norsk TV passer inn i denne sammenhengen.

Og "dokumentarene" er som sagt meget dyktig lagd.

Draghjelp fra Island

Det svenske TV-teamet har funnet fram til en mann innerst i en nesten øde fjord på Island.

Det er Haukur Jonsson, sjef for Askja fiskemelfabrikk i Eskifjördur. Han presenteres som "fiskemelkongen". Jonsson er en ekte kystens mann, så lite akademisk i sine ord og vendinger at han kan skremme vannet av sarte og miljøbevisste storbymennesker.

- The fucking fish eat my meal. I don't like farmed salmon. It's too fat, utbasunerer han. Og forsikrer svenske TV-seere om at til slutt så "eter dere mitt fiskemel. Og min fiskeolje".

Tøffingen blir i en lang sekvens intervjuet mens han står på bakdekket av en sjark med dobbeltløpet hagle og ivrig fyrer av skudd etter skudd etter fuglene som flyr forbi. Til slutt får han treff og flår en blodig fugl rett framfor kamera, i nærbilde.

- Vi må drepe noe. Det som fins, det tar man.

I slutten av programmet vrenger han av seg at han ønsker "to kill the fucking whales". Det var bare det som manglet. Motstanden mot kvalfangst er sterk i Sverige. Og når islendingen klarer å linke kvalfangst til "fucking" oppdrettslaks, er egget lagt.

Programmet slår fast at 15 fabrikker på Island produserer fiskemel og nesten alt går til norsk laksefôr.

- EFF vil tømme havet

Etter nordmenn spiser svenskene mest laks i Europa. Programmet kaller laksen for svenskernes nye hverdagsfisk, den nye broiler og en gjødggris. Laks er blitt større enn fiskepinne; den er den største enkeltart i fiskediskene rundt om.

I "Rosa guld" er ikke "big business" noe honnørord. Det blir framstilt som suspekt å tjene penger på å selge fisk. For det er fiskeri og oppdrett som truer livet i havet -- apropos Pew. Svenskene filmer en smilende islandsk friskus som lukter på en neve fiskemel og forsikrer om at det lukter penger.

Eksportutvalget for fisk (EFF) blir framstilt som en nærmest skummel organisasjon som har til oppgave å selge fisk for å tømme havet. I denne sammenhengen blir det ille når en norsk oppdretter skryter av at norsk eksport utgjør ørtten millioner måltider hver dag.

Håpløst velmenende

Men det er ikke grunn til å kritisere journalistene for å være uærlige eller for å ha uhederlige hensikter. De oppfører seg herlig respektløst og er kritiske så det monner.

Men det må være lov å påpeke at de er enøyde, og at de driver kampanjejournalistikk i Pews ånd. De er så håpløst velmenende at de heller barnet ut med badevannet.

Man kan være enig i at det er uetisk å bruke konsumfisk til fiskemel og fiskefôr. Men i den virkelige verden, dersom oppdretterne slutter å bruke fiskemel til fôr, blir mer av melet brukt til grisebarn i Kina, eller til kjæledyr som hund og katt. Er det mer etisk?

Mange har dessuten kritisert laksen for at den er i ferd med å bli vegetarianer. Enten man banker eller bankes, like fullt så skal der jamres.

Det er dessuten bare et tidsspørsmål før mer av pelagiske fangster går til konsum. Det dreier seg om teknologi og penger. Fiskerne får bedre pris på konsumfisk. I tillegg kan forbrukere presse på, i samarbeid med kritiske medier. Kampen mot ulovlig og uregulert fiske er statsråd Helga Pedersen hjertebarn. Med velvilje kan det svenske programmet også ses i den sammenheng.

Forbered deg

Lars Liabø i Kontali Analyse irriterer seg over hetsen mot laksen.

Hans tall viser at det gir mye bedre fôrutnyttelse å oppdrette laks enn andre husdyr.

100 kilo dyrefôr (protein, karbohydrater og fett) gir:

65 kilo laksekjøtt

20 kilo kyllingkjøtt

13 kilo grisekjøtt og

1,2 kilo lammekjøtt.

Oppdrett av laks er altså fem ganger mer miljøvennlig enn griseavl.

Dette må næringa jobbe for å få fram mer tall på -- samt kommunisere det glade budskap ut til forbrukere og media. For flere slike velmenende TV-dokumentarer vil komme.

HER kan du se hele programmet på svensk TV.

HER finner du alle spørsmål til og svar fra programlederen. Etter programmet i går var det laksechat på internett.

ba@intrafish.com

HER kan du se hele programmet på svensk TV.

http://svtplay.se/v/1458048/oppdrag_granskning/del_7_av_22

HER finner du alle spørsmål til og svar fra programlederen. Etter programmet i går var det laksechat på internett.

http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=106354&a=1458244&lid=puff_1455411&lpos=extra_0